

seči oni smoter, ki ga je napisal na svoj prapor. Suprema lex je pač ta, da stremi po gospodstvu v vseh stvareh, kjer pa tega ni, pa kriči, kakor je nekoč Rokitsansky zaklical škofom v gosposki zbornici: »Die Kirche hat das Eigentümliche, daß sie nach Herrschaft strebt und sich für verfolgt hält, wo sie nicht herrschen darf.«

Da se nam pa ne bo očitalo, da so le fraze, kar trdimo glede sličnosti delovanja antisemitske recte klerikalne stranke na Nižjeavstrijskem in slovenske klerikalne stranke, hočemo navesti le nekaj primerov v dokaz.

Kakor hujska antisemitska nižjeavstrijska stranka med preprostim ljudstvom proti učiteljstvu, ravnotako zvesto jo posnema slovenska klerikalna stranka.

Kakor se krčevito brani Luegerjeva stranka povišati učiteljstvu plače, takisto dela naša klerikalna stranka. Zakaj, ko bi ji bilo do izboljšanja, bi gotovo takih dvoreznih predlogov ne sprejemala in takisto bi slednja ne stavila tako otročje naivnih predlogov v kranjskem dež. zboru, kakor jih je stavila glede tepenega kadetka ter s tem ne zadržavala rednega funkcioniranja deželnega zbora. Kranjska klerikalna stranka dobro ve, da s takimi abotnimi nujnimi predlogi, kakršna sta bila ravno onadva o streljanju v kazino in o klofutanju mlečnozobega kadetka, ne bo pomagano ne slovenski narodnosti ne učiteljstvu, za katero je ubogi Šuklje toliko noči prebdel, ko je pisal v potu svojega obraza znane vodene članke, še manj pa kranjskemu kmetu, ki čaka težkega srca rešitve iz svojega bednega stanja. V kalnem je dobro ribariti.

In kar stremi doseči antisemitska dunajska stranka glede šolstva, o tem že čvrče klerikalni vrabci po vseh slovenskih slamnatih strehah. Spomnimo se le predloga starega Pfeifferja o poldnevem pouku in njegovih zagovornikov. In kje so vsi oni članki, ki so zagledali ravno v tem predmetu beli dan v slovenskih klerikalnih listih in lističih. Navajamo le nekaj najkarakterističnejših odlomkov člankov, ki jih je objavljala klerikalna »Slovenec« l. 1902. pod firmo: »Učitelji in šola na kmetih.« V št. 268. se zahteva od ljudske šole:

1. Da se otroci nauče gladko brati, pisati in za vsakdanjo potrebo računati. To je namen ljudske šole na kmetih v splošno. Ako to doseže, je položen temelj za nadaljno naobrazbo, ki si jo dobi vsak zase po knjigah ali drugih pripomočkih v svojem poklicu.

Da bi pa ljudska šola bila nekaka vežbalnica za slovniko, zemljepisje itd., pa nikakor ne smatramo za potrebno. — Pač pa smatramo za jako važno, da ima vsaka šola ali svojo knjižnico, če pa to ni povsod mogoče, naj pa ima vsaka župnija svoje izobraževalno društvo, ki je spojeno s knjižnico, katero naj po previdnosti šolskih činiteljev uporablja odrasleja mladina, ki je še v šoli ali pa iz šole izstopila.

2. Ker so otroci različno nadarjeni in različne pridnosti, zato se pa nam zdi napačno, da se otroke, ki so že vso šolsko materijo temeljito predelali in že vse dobro znajo, drži toliko časa v šoli, kakor zahteva sedanji splošni zakon. Kdor se je naučil vsega dobro v štirih letih, tega se naj pusti prej iz vsakdanje šole in se ga sili le še v ponavljajno šolo.

Oni učenci pa, ki iz zanikrnosti ali iz drugih vzrokov ne napredujejo, se pa naj drže v šoli 6 ali pa še več let. Na tak način bi se marljivost otrok zelo pospešila in starši bi se zelo brigali doma, da se otrok uči, ako bi vedeli, da

ako otrok napreduje, bo tudi za domačo pomoč prej šole prost. —

Torej v ti kratki zahtevi pač kristalizovana takozvana »Rottenhann'sche Weisheit der Schulgesetzgebung« iz leta 1805., ki veli: »Die Masse der Schüler sollte nur solche Begriffe erhalten, welche sie in ihren Arbeiten nicht stören und mit ihrem Zustande nicht unzufrieden machen — die Tendenz, herzlich gute und lenksame Menschen herauszubilden.«

To je: Napravimo šole z enostransko zanikrno vzgojo, z vzgojo, ki bo skrbela za narastek — klerikalnih hlapcev!

△

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXII.

Zadnjič, v XXI. receptu napovedano razsodbo upravnega sodišča v zadevi nekompetenčnega stanovanja šolskega vodje, podavam sedaj doslovno v strogem slovenskem prevodu tako, kakor jo je deželni šolski svet štajerski okrajnim šolskim svetom l. 1901. razglasil, namreč:

C. kr. deželni šolski svet štajerski.

V Gradcu, dne 23. septembra 1901, šte. 7855.

Z razsodbo c. kr. ministrstva za uk in bogočastje z dne 22. maja 1900, šte. 11700, je bila neka šolska občina po § 29. zakona z dne 4. februarja 1870, komad 17. deželnega zakonika, za dolžno spoznana, da mora svojemu šolskemu vodji, ki se je zaradi pomanjkanja zakonitim zahtevam primerne stanovanja nahajal na dopustu, plačati 25% stanarinske odškodnine.

V pritožbi, ki jo je vložil dotični krajni šolski svet proti ministrski razsodbi pri upravnem sodišču, se je med drugim ugovarjalo tudi sledeče:

»Ministrska razsodba tudi v gmotnem oziru ni izpričana, zakaj z njo se je priznala šolskemu vodji stanarinska odškodnina za ves čas njegovega nameščenja brez ozira na to, ali je on tu svojo službo opravljal ali ne. Stanarina naj bi šolskemu vodji ne nujala odškodnine zato, ker ne dobi kompetenčnega stanovanja, temveč ona ga naj spravi v položaj, da si lahko oskrbi takšno stanovanje. Ako pa se ta namen, kakor je v našem slučaju res, s stanarinsko odškodnino ne da doseči, ker v kraju kompetenčnega stanovanja sploh najti ni, tedaj se mora takšno stanovanje oskrbeti na drug način.

To bi se doseglo z odstranitvijo pomanjkljivosti sedanjega stanovanja, ki se po strokovnem mnenju z dne 12. julija 1899 dado odpraviti.«

Na to ugovarjanje je upravno sodišče v svoji razsodbi z dne 28. junija 1901., šte. 5149, s katero je ono vso pritožbo kot v vseh ozirih neutemeljeno zavrnilo, opomnilo sledeče:

»Po jasnem besedilu zgoraj naštetih zakonov določbe doseže šolski vodja že s samim imenovanjem pravico do stanovanja, ki mora biti takšno, kakor ga označuje zakonova določba, oziroma, če takega stanovanja ni dobiti, do stanarinske odškodnine, ki je označena v zakonu.

Ta pravica traja v posameznem slučaju najmanj tako dolgo, dokler ni dotični šolski vodja odstavljen na zakonit način s svojega službenega mesta.

V tem pravu se torej ne more z okolnostjo, da je bil dotičnik za več ali manj časa zadržan izvrševati svojo službo, ali če je bil začasno na dopustu, ničesar izpreminjati, najmanj pa takrat, če se je to izjemno stanje, kakor v tem slučaju, povzročilo zaradi nezdravega, voditelju odkazanega stanovanja ali zovoljo nezmožnosti v dotičnem kraju najti drugo primerno stanovanje.

S tem razmotrivanjem se obenem rešujejo vsa v tej smeri v pritožbi naštetá izvajanja, osobito ono docela krivo tolmačenje zakonove določbe (§ 29. zakona z dne 4. februarja leta 1870, deželnega zakonika šte. 16.) Po tem krivem tolmačenju bi v označenih slučajih zadelo šolskega vodjo dvojno zlo. Po eni strani bi ne dobil kompetenčnega stanovanja, po drugi pa tudi nobene stanarinske odškodnine ter bi bil na to odkazan, tako dolgo čakati, dokler bi krajni šolski svet mogel ali hotel oskrbeti kompetenčno stanovanje.

Šolska občina je velikoveč dolžna, dajati zaradi tega stanarinsko odškodnino, ker se upravičencu užitek kompetenčnega naturalnega stanovanja odteza zato, ker šolska občina ali ni mogla ali ni hotela dotičniku nuditi uživanja zakonitega naturalnega stanovanja.

Ker je torej tuuradni normalni ukaz z dne 28. februarja 1886, šte. 817, čigar intencija je bila osobito tja namerjena, naj bi se nekompetenčna stanovanja šolskih voditeljev kolikor mogoče hitro nadomestila s kompetenčnimi, dal v tem slučaju dotičnemu okrajnemu šolskemu svetu povoda h krivemu razumevanju, se okrajni šolski sveti posebno opozarjajo na zgornjo razsodbo upravnega sodišča.

Natančno razmotrivanje tega jako poučljivega slučaja je, v kolikor se je namreč postopanje pri šolskih oblastih odigralo, zapopadeno v 25. številki avstrijskega časopisa za upravo, kjer se osobito opozarja na to, da se je po ministrski razsodbi, ki je začetkoma naštetá, nekemu šolskemu vodji priznala pravica do stanarinske odškodnine šele od dneva, v katerem je bil izpraznil svoje nekompetenčno stanovanje.

Okrajni šolski sveti se torej ne bodo mogli odtegovati prepričanju, h kakšnim pomisleka vrednim prikaznim bi vodilo nepravilno stanje stanovanj šolskih voditeljev posebno v slučajih, v katerih ni v kraju niti potom najema dobiti kompetenčnega stanovanja; zakaj šolskega vodje ni mogoče v slučaju pomanjkanja kompetenčnega stanovanja v kraju šole zadržati in je on upravičen zahtevati ali dopust ali premeščenje.

Iz tega povoda se okrajni šolski sveti iznova pozivajo, delovati z vsem pritiskom na to, da se pomanjkljivosti nezdravih in nekompetenčnih stanovanj šolskih voditeljev odpravijo, oziroma da se napravijo povsod kompetenčna stanovanja.

Predsednik
Clary.

Ta velevažna razsodba upravnega sodišča in ukaz deželnega šolskega sveta štajerskega je izšel v letu 1901., a ne morem se načuditi, da nam ga naši tovariši, zastopniki v okrajnih šolskih svetih, niso po časopiših priobčili.

Mnogo voditeljev (osobito po Kranjskem) prebiva še v slabih stanovanjih, a ne vedo si pomagati, nihče jih ne pouči ter jim ne da na roko kažipota, kako ravnati, da dobe stanu primerno in dostojno stanovanje.

Mogoča sta dva slučaja: Predsedniki okrajnih šol. svetov so to razsodbo ali zamolčali in prikrili, ali pa so jo v sejah

priobčili, a se naši zastopniki niso brigali zanjo. To je v obeh slučajih slab znak napredka in skrbi za učiteljstvo in je dokaz, da so naše razmere bolne pri glavi.

Pisarna naj tudi tu pomaga. Vsak šolski voditelj, ki čutiš, da te žulijo čevlji, sezuj se ter pojdi bos po tem kažipotu; bos prideš hitreje do smotra! Tudi jaz sem se bil odločil nastopiti to pot, a glej, jedva sem sezul en čevlj, so že prihiteli zidarji, mizarji, ključarji, pečarji, slikarji itd. ter mi nekompetenčno stanovanje tekom dveh mesecev pretvorili v udobno kompetenčno, a jaz sem se na tihem radoval, da mi je odločnost ustvarila veljavo pri vseh onih, ki mislijo, da je učitelj podoben — prezirani ničli!

Dohtar Jona.

Dopisi.

Štajersko.

Učiteljska petindvajsetletnica. Dne 4. vinotoka smo praznovali v Mariboru učiteljski abiturijenti iz leta 1879. svojo službeno petindvajsetletnico, in sicer po dobro izbranem vzporedu. Slavnost se je izvršila sijajno in torej jubilentom v popolno zadovoljnost.

Preden pa popišem to redko svečanost, hočem v kratkem podati dragim tovarišem in tovarišicam zgodovino tega letnika. Evo torej! Komaj smo prestopili šolski prag leta 1875., že se je raznesla vest, da je nemila smrt pobrala zavodu marljivega in obče priljubljenega vadniškega učitelja, obenem c. kr. šolskega nadzornika, Hafnerja. Tudi profesor g. Franc Robič, sedanji državni in deželni poslanec, je ostavil zavod, ker je bil imenovan za c. kr. okrajnega šolskega nadzornika. Zavod je dobil nove učitelje v osebah profesorja Luka Lavtarja in vadniških učiteljev gg. Koprivnika Ivana, Lewitschigga in Vavroha. Gospod profesor Lavtar je bil postavljen za našega razrednika ter nas kot tak spremljal do mature. Tega leta je bil otvorjen prvi četrti letnik učiteljskega.

Leta 1875. smo kot dijaki različnih šol prisostvovali sv. maši zadušnici za umrlega bivšega cesarja Ferdinanda; a kot abiturijenti smo praznovali v krasno okrašeni dvorani v navzočnosti zavodnega učiteljskega osebja srebrno poroko Nj. Veličanstva našega presvetlega cesarja F. J. I.

Kot abiturijenti smo praznovali tudi desetletnico novega šolskega zakona. V četrtem letniku nas je bilo 37 in pri maturi so se nam pridružili 3 eksternisti; bilo nas je torej skupaj 40, in glej, zrelostni izpit smo prebili vsi. To število govori velikol!

Z našim odhodom je ostavil učiteljske tudi takratni ravnatelj dr. Anton Elschnig ter se podal v zasluženi pokoj, ki ga uživa še danes kot 82letni starček, in sicer v Gradcu. Tega leta se je preselil tudi ves zavod zaradi pošle najemnine v druge prostore, a stare prostore so določili zopet prvotnemu namenu, namreč gostilnici, kjer smo se zdaj po 25letnem službovanju zbrali, da bi staro ljubezen in kolegialnost iznova ponovili.

Leta 1879. smo v teh prostorih, kakor sem že omenil, praznovali srebrno poroko našega dobrega deželnega očeta ter smo z navdušenjem peli »Vse za dom in za cesarja za cesarja blago, kri!« Danes pa, ko smo se zbrali k 25letnici svojega službovanja, smo navdušeni zaklicali: »Za našo nevesto, novo šolo, in za narodno prosveto žrtvujmo vse svoje skromne močile«